

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De delectu locorum, & figurarum, ad amplificationem obiter monitum.
Capvt XXI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

limus ex Cicero, fingit enim hoc inter coenam accidisse priuato. Eiusdem est illud in Catilinam. Serui me herele mei, si me isto pato metuerent, vt te metuant omnes tui, domum meam relinquendam putarem. Collatione exempli, quoties proposito velut simili exemplo efficiamus, vt id quod exaggeramus, aut proximum illi, aut par, aut maius etiam videatur; velut Cicero pro Cluentio, cum exposuisset Milesiam quandam à secundis hereditibus pro abortu pecuniam accepisse, quanto est, inquit, Opianicus in eadem iniuria, maior supplicio dignus; Siquidem illa cum suo corpori vim attulisset, se ipsam cruciavit: Hic autem idem illud effecit per alieni corporis cruciatum. In hoc genere non solum tota totis, sed etiam partes partibus comparantur, sicut hoc loco pro Milone. An vero vir amplissimus Scipio Tyberium Gracchum mediocriter labefactantem temp. priuatus interfecit, Catilinam orbem terrarum cedere atque incendio vastare molientem nos consules perferemus? hic & Catilina Graccho, & status Reip. orbis terrarum, & mediocriter labefactatio cædi & incendijs & vastationi, & priuatus eorum fulibus comparatur. Quæ si quis dilatare velit, plenos per singula locos habeat.

Nonus per eleuationem gratium.

CAPVT XVII.

Fit quoties res atrocissimas quasque in summam ipsi extulimus inuidiam, eleuamus consulto, quo grauiora videantur, quæ sequutura sunt. Quod genus est illud Ciceronis: Leuia sunt hæc in hoc reo. Metum virgarum nauarchus nobilissima ciuitatis precio redemit, humanum est. Atrocissimum quiddam expectetur necesse est, cui hæc quæ sunt atrocita, comparata, humana atque vitata videantur.

Decimus per congeriem.

CAPVT XVIII.

Amplificamus & congerie verborum & sententiarum, idem significantium, quæ finitima est figura *συναρτησιμῶς*, de qua prius dictum est. Vtitur hac M. Tullius in actione pro Ligario. Quid enim tuus ille, Tubero, districtus in acie Pharfalica gladius agebat? Cuius latus ille mucro petebat? qui sensus grat

armorum tuorum? quæ tua mens? oculi, manus, ardor animi? quid cupiebas? quid optabas? Hic velut acruo creuit oratio. Idem fit inter omnes altius atque altius insurgentibus; vt in hoc exemplo: Aderat ianitor carceris, carnifex prætoris, mors terrorque sociorum, & ciuium Romanorum licitor Sextius.

Vndecimus per correctionem.

CAPVT XIX.

Amplificamus etiam quasi correctione quadam, vt Cicero in Verrem: Non enim furem sed raptorem, non adulterum, sed expugnatorem pudicitia, non sacrilegum, sed hostem sacrorum religionumque, non sicarium, sed crudelissimum carnificem ciuium sociorumque in vestrum iudicium adduximus.

Duodecimus per conglobatas definitiones.

CAPVT XX.

Tale est illud D. Chrysostomi, vbi eum sic describit. Crux totius beatitudinis causa, discordia amputatio, pacis firmamentum, bonorum omnium copiosa largitio, salutis indicium. Sol iustitia, spes Christianorum, resurrectio mortuorum, caecorum Dux, claudorum baculus, consolatio pauperum, fratrum diuitum, euersio superborum, triumphus aduersus daemones, &c.

De istis definitionibus abunde dixi superius. Item ille amplificandi modus fit per epitheta & aduerbia.

De selectu locorum, & figurarum, ad amplificationem obiter monitum.

CAPVT XXI.

Atque ne tantum ad criminum, & maleficiorum amplificationes tradita ratio pertinere videatur; Si disquisitijs enucleare velis, illinc prestantissimarum rerum excellentem gloriam, illinc virtutum decus, illinc vitiorum turpitudinem, illinc calamitatum atrocem speciem, illinc admirabilium rerum naturas,

naturas, illinc exquisitissimarum artium delicias, & cetera id genus augeri necesse est.

Sed qui proprii sint singulorum loci, commodius opinor in epidictico genere discernimus. Nunc ut id obiter præcepimus, res vel corporeæ sunt, vel ab omni materia concrecione seceræ, quæ sunt corporis expertes, ut Deus, Angeli, mentes, virtutes, scientiæ, primum ornantur loco negationis, quædam enim adeo sublimia sunt, ut facilius sit dicere, quid non sint, quam eorum naturam explicare, nec immerito sapientes illi Aegyptij apud Damascium, pro omni laude diuina ter *αὐτῶν*, id est *incognita caliginè* inelamant. Deum scilicet adumbrantes, cuius cognitio, cum tantis difficultatibus septa sit, melius scitur ignorando, quam temerè aliquid asserendo.

II. Loco ὑπεροχῆ hoc est eminentiæ, cum ex varijs rebus, quasi flosculos perfectionis decerpimus, quos in eare, quam commendandam suscepimus, longe excitatiùs vigere ostendimus.

Tertius locus est ab affectis, quo res spirituales *σπυριτωειδῆ*, id est, quasi corpore vestiuntur, ut præter suam naturam mortaliùm sensibus subiiciantur.

At verò ubi res corporeæ sunt, & ex varijs conflatae partibus sapissimè, ut in descriptionibus fieri solet per ipsarummet partium enumerationem, & adiuncta frequentantur, quanquam nulla res est, quæ per omnes locos communes attolli non possit. Itaque in toto genere valent, quod docet Marcus Tullius, definitiones conglobatae, consequentium frequentatio, & contrariorum, & dissimilium, & inter se pugnantium rerum conflictio, & causæ, & ea, quæ sunt de causis orta, maximeque similitudines, & exempla.

Figuræ in rebus illustrandis adhibentur leniores, & magis comptæ, ut hypotyposes, distributiones, antonomasie quædam excellentes. In contentionibus verò aduersus crimina vsurpantur vehementes increpationes, ironiæ amarulentæ, epiphonemata, execrationes, Apostrophæ.

(.)

De delectu verborum ad amplificandum.

CAPVT XXII.

Verba quoque, quod præcipit M. Tullius, ponenda sunt illustria, & tamen inrita, *Pro Planco.* ut *O acerbam mihi (iudices) temporis illius memoriam, & loci, cum hic in me incidit, complexus est, confersitque lacrymas.* Gratia, ut, *Pro Milone.* *Præmiorum amplissimum gloria, qua breuitatem vitæ posteritatis memoria consolatur.* Plena, ut, *De me semper P. R. semper omnes gentes loquentur, nulla unquam obmutescet vetustas.* Sonantia, *Polluerat stupro sanctissimas religiones, sanctus grauisima decreta perfrigerat.*

Addit idem auctor, iuncta, facta, cognominata, non vulgata, superlata, inprimisque translata. iuncta sunt composita, quæ grauius sunt anhelata, ut, *contrucidare, pertimescere.* Facta, ut, *Flamme Appietatem, aut Leniulitatem valere apud me plus quàm ornamenta virtutis existimas?* Sed hoc parcius imitandum. Cognominata, ut *expelletur, exterminabitur, eycietur.* Non vulgata, ut, *Quas ille præcepta mentia casti, prostratis quo sanctissimis lucis substructionum inanis molibus opprefferat.* Superlata, *saxa, & solitudines voce respondent.* Translata, ut, *Omnes in me, meosque redundans ex illo fonte dolores.*

Hæc omnino maiestatem attollunt orationis, ubi præcipue figuris dictionum illigantur, quales sunt, isocola, anadiplofes, asynthesa, Polyfynthesa, & cetera huiusmodi, quibus ad rei cumulum circumductæ quasi tornoverborum circumscriptiones, quam aptissime iunguntur.

De mixtura locorum, & figurarum.

CAPVT XXIII.

Quod verò ad mixturam attinet locorum, & figurarum sunt, qui ista putidius inquirant, & putent nonnihil ab antiquis, in hac temperie religiosius obseruatum. Mihi verò videntur veteres Oratores ad hanc primum curam animum intendisse, ut quam illustres locos, & figuras deligerent. Deinde eandem pro rerum opportunitate, ut magistra ratio, & prudentia suaderet, variè commiscerent, in qua mixtura tanta est diuersitas, ut difficile sit certis iam completi legibus.

Nam